

Published on www.bilvavi.net

[Home](#) > בלבבי-ב 011 השגחה פרטית

בלבבי-ב 011 השגחה פרטית

"עוז וחדוה במקומו"

נסכם בקצרה את הנקודות היותר מעשיות שדיברנו עד כה:

נקודה אחת שאדם צריך לעבוד עליה היא, לזכור שיש בורא לעולם, וכמו שהארכנו לבאר שהאדם צריך להתבונן בזה אלפי פעמים כפשוטו, להתבונן ואחר כך לומר: מי ברא את החפץ הזה? וכו', ולאורך כל היום, בתחילה אחת לחצי שעה ואחר כך פחות מכך, יאמר בפיו: "יש רבונו של עולם" עד אשר הדבר ייקבע ויתגלה בנפשו.

והנקודה השניה: לחיות את המציאות שהקב"ה ניצב לידו, ובפרק הקודם הארכנו בביאור הצורה כיצד עושים זאת. סוף המדרגה היא, כפי שאמרנו, שאדם נמצא במצב שאין לו שום עצב, מחמת שיש לו "צוותא" תמידית עם הקב"ה. הוא לא מרגיש שום בדידות, שכן "עוז וחדוה במקומו", והרי הקב"ה נמצא בכל מקום ומקום, כך שהאדם זוכה שבכל מקום ובכל עת תתקיים אצלו ההכרה בחוש שהקב"ה ניצב לידו, וממילא הוא חי במהלך של "עוז וחדוה".

כדי להגיע למדרגה הזו, צריך שתקדם לכך אהבת ה' בוערת וחיה מאוד, וכפי שיתבאר לקמן. כאשר ישנה הכרה שהקב"ה ניצב ליד האדם, בצירוף אהבה אמיתית פנימית לרבש"ע, אהבה שאינה תלויה בדבר - יכול אדם לחיות במהלך של "עוז וחדוה במקומו" ללא שום רגש של בדידות כלל. ובאמת, שלימות מדרגה זו ניתן להשיג רק בעוה"ב.

ונדגיש שוב, כדי שלא תהיה, חלילה, טעות: מכח ההכרה שהקב"ה ניצב לידו לבד, בלי מדרגת אהבת ה', אי אפשר לחיות במהלך של שמחה! צריך את הצירוף של שניהם - גם אהבת ה' בוערת בלבו, וגם ההכרה שהקב"ה ניצב לידו. בעזהש"ת כשנגיע ללימוד ענין אהבת ה' נחזור לדברים.

האמונה במציאות ה' והאמונה בפעולתו

והנה, בראשית דברינו הזכרנו את ענין האמונה בנוגע להכרת עצם המציאות שיש בורא לעולם. לאמיתו של דבר גם כשמדברים על השגחה פרטית, בספרים הקדושים נקרא ענין זה "אמונה בפעולתו".

ביאור הענין כך הוא:

בכל דבר יש את עצם הדבר, ויש את הפעולות הנעשות על ידו. לדוגמא: ישנה מכונית. מכונית זו נוסעת מכאן לשם, באפשרותה לנסוע במהירות מסויימת, לקחת נוסעים במספר מסויים וכו'. נמצא, שישנן בזה שתי הבחנות: האחת - יש מכונית, והשניה - הפעולות שניתן לבצע באמצעות המכונית. אם אין מכונית - ממילא אי אפשר לעשות פעולות עם "העדר". "העדר" אינו יכול ליצור פעולה. ראשית כל צריכה להיות ההכרה שיש כאן מכונית, ולאחר שמכירים

שמכונית זו קיימת - ניתן לדעת גם כיצד הוא אופן השימוש בה, מה בכוחה לפעול ומה לא.

כן הדבר גם בענין האמונה ברבש"ע. השלב הראשון הוא ההכרה שהקב"ה קיים והוא נמצא בכל מקום, ליד האדם תמיד, והשלב השני הוא לראות את פעולותיו של הקב"ה, כיצד פועל הוא בכל דבר ובכל ענין בבריאה. ובשלב הזה נתמקד לבארו עתה.

ראשית צריך, אפוא, כל יהודי לדעת בבירור מוחלט את הכלל המיוסד שכל דבר וכל פרט בבריאה מושגח בהשגחה פרטית גמורה.

ואף שהדברים עמוקים, והתחבטו האחרונים רבות כיצד לבארם, אך מידי פשוטו לא נצא. כלומר, גם ילד [או אדם מבוגר] שעדיין לא זכה ללמוד את כל הראשונים, להבין היטב את העומק העצום הטמון בדבריהם ולדעת את כל הענין על בוריו - גם הוא צריך לדעת ראשית כל את הידיעה הפשוטה והבסיסית ביותר: יש רבונו של עולם! זוהי ההכרה במציאותו ית'. ודבר נוסף עליו לדעת, שהרבש"ע מנהיג כל דבר ממש לחלוטין, וכלשון הגמרא (חולין ז ע"ב): "אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא א"כ מכריזין עליו מלמעלה", כלומר כל דבר שנמצא בבריאה, הכל מכלל - וזהו כלל שאין לו יוצא מן הכלל - מושגח ע"י הרבש"ע!

ידיעה זו חייב האדם ראשית לדעת בשכלו, ובהמשך להשיבם גם אל לבו!

השאלה היא, אפוא, כיצד חיים את הדבר הזה? מהי הצורה לעורר את הנשמה שתהיה בגלוי אצל האדם, כך שיחיה עם ההשגחה הפרטית?

אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא כ"כ מכריזין עליו מלמעלה!

נעמיד כאן כמה דוגמאות, אך נדגיש כי אלו דוגמאות בלבד, וכל אחד יקח לעצמו נקודה כראות עיניו וירחיבנה לעצמו, וכפי שביארנו רבות לעיל שלכל אדם צריכה להיות בכל יום שעה אחת המוקדשת להתבוננות, שהיא תהיה נקודת המוצא, וממנה, לאורך כל היום, יחזור ויתבונן שוב ושוב במה שהתבונן במשך אותה שעה.

ובכן, אדם יושב עם עצמו באותה שעה שקטה, נוטל את ידו ומזיז את האצבע. הוא מדבר אל עצמו בצורה של שאלה: מי הזיז את היד? והוא עונה לעצמו: אני!!

האם הקב"ה קבע שאני אזיז את היד, או שאני קבעתי?

הוא חושב לעצמו ומתבונן בדבר היטב. לאחר מכן אף יכול הוא לומר: נראה לי בפשיטות שאני מזיז את היד!! הדבר תלוי בי: אם אני רוצה - אני מזיז, אם אינני רוצה - אינני מזיז. כך היא הרגשתי. אך ידועים לי דברי חז"ל הקדושים, שמחוייבים אנו להאמין לדבריהם כציווי הבורא יתברך שמו. ומה חז"ל הקדושים אמרו לנו? "אין אדם נוקף את אצבעו מלמטה, אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה!"

אם כן - אומר האדם לעצמו - ההרגש שאני מרגיש הוא, שאני 'בעל-הבית', ובכוחי לקבוע אם להזיז את היד או לא, אבל חז"ל הקדושים אומרים לי שאני טועה, שההרגש שלי הוא הרגש של טעות, הרגש הנובע מסמיות עיניים, הרגש שהיצר הרע מנסה לנטוע בלבי! אין זה הרגש של הנשמה, זהו הרגש של גוף. האמת המוחלטת והברורה היא, שהיחיד הקובע אם אוכל להזיז את ידי או לא הוא רק הרבש"ע! אין אדם נוקף את אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה. אם כן, בשעה זו ממש שאני מזיז את היד - הקב"ה בכבודו ובעצמו הכריז עלי שאזיז את היד!

האדם לוקח את הנקודה הזו, ומשנן אותה פעם אחר פעם. הוא יושב בתחנת אוטובוס, וגם שם הוא מזיז את ידו, ומשחרז לעצמו את הדברים: אני מזיז לבד, או שהכריזו עלי מן השמים!?

ניתן גם להוסיף ולהרחיב נקודה זו. לדוגמא: אדם יושב בתחנת אוטובוס ורואה חתולה עוברת. הוא מביט בה ומתבונן לעצמו: האם היא מחליטה לזוז, או שמא מן השמים מזיזים אותה? יש לה אפשרות שלא לזוז או שאין לה כל אפשרות? מה נראה בפשיטות? - שיש לה אפשרות לזוז ואפשרות לא לזוז. ואז הוא אומר לעצמו: המבט

הפשוט הזה איננו נכון! מי שאומר לה לזוז הוא הקב"ה, ובפרט בעל-חי, שאינו בעל בחירה כלל, ודאי שכל תנועה שלו נעשית רק ע"י בורא העולם.

הלאה: בסוף ההמתנה בתחנה, מגיע האוטובוס. הוא רואה את גלגלי האוטובוס מסתובבים, ושואל את עצמו: מי מזיז כעת את הגלגלים? - ועונה: לכאורה, הנהג הוא זה המפעיל את האוטובוס. הוא הלוחץ עתה על דוושת הגז וגורם לאוטובוס לנוע. הוא מחליט ברגע זה אם לעצור את האוטובוס או לא. כך נראה בפשיטות, אבל - הוא מוסיף ואומר לעצמו - זו טעות! כל שניה ושניה שהאוטובוס זז - זוהי גזירה מן השמים! הקב"ה בכבודו ובעצמו הוא המניע את גלגלי האוטובוס!

וכך, משננים נקודה זו עוד פעם ועוד פעם, אלפי פעמים ואף עשרות אלפי פעמים! ואין זו גוזמא בעלמא. ניתן לעבוד על נקודה זו שנה ואף שנתיים עד שזוכים לקנות את המדרגה הזו, אך כל זאת בתנאי שהעבודה נעשית בצורה יסודית, וישנה התבוננות בפרטי פרטים, גם אלו הפשוטים ביותר, וכל פעם חוזרים ומשננים שוב ושוב, עד שהלב יחוש באמת את האמונה שנמצאת בנשמה.

תחילת העבודה - בזמנים ללא טרדות

וכאן עלינו להדגיש נקודה חשובה: בתחילת העבודה אין להתמקד במצבים של בעיות וטרדות. לדוגמא: אדם נמצא בבית, ולפתע הוא שומע קול חבטה נוראית. הוא מביט סביבו ורואה שנפל חפץ יקר ערך והתנפץ. טבע האדם שהוא מתרגש, כועס, כואב לו הלב על ההפסד הגדול.

ובאמת, מי שחי עם אמונה אמיתית, ככל שהאמונה אצלו חזקה ויציבה יותר - כך הכעס והרוגז במצבים כאלו חלשים יותר, כי יודע הוא שמי ששבר את החפץ הוא לא בנו ולא הרוח שנשבה בחזקה, אלא הרבש"ע בכבודו ובעצמו!

אמנם, עבודה בשעה כזו הינה דבר מאוד קשה! אם לא עובדים מראש לחיות בהרגשה פשוטה שהקב"ה מנהיג את הכל בדברים פשוטים שאין להם כל נקודת התנגדות, כשמגיעים למקום שישנה נקודת התנגדות - כוחו של היצר הרע רב מאוד, ושיקול הדעת בד"כ נעלם. וגם כשהוא חוזר - הכעס הפנימי שבאדם כה עצום עד שמונע הוא ממנו את ההתבוננות בנקודת האמת הפשוטה, וכדלעיל.

לכן, אין עיקר עבודת האדם בתחילת דרכו בזמנים הקשים. המקרים יוצאי הדופן מפריעים לאדם לחוש שהקב"ה עשה זאת, מחמת ההפסד הממוני שיש לו בזה וכו', אלא עליו לקחת את הנקודות הפשוטות ביותר - ובהן להתמקד!

כשאדם מזיז את היד - מלבד האנוכיות הפנימית, אין סיבה מיוחדת שתהיה לו התנגדות לחשוב שהקב"ה עושה זאת. אין כאן התעוררות של כוחות נוספים, כמו הפסד ממון, דאגות וכו'. לכן, דוקא את הנקודות הפשוטות הללו, צריך אדם לקחת ואיתם לחיות לאורך זמן.

גם כשקורה מקרה של הפסד ממון, וברגע הראשון אדם כועס ומתרגז, מגיע הזמן שהוא נרגע, יש לו את שעת ההתבוננות שלו שבה עוצר הוא את עצמו ואומר: קרה לי היום כך וכך. היה לי הפסד ממון. בשכלי יודע אני שמי שעשה זאת הוא הרבש"ע, בכבודו ובעצמו. אך ההרגשים של הלב, מה הם הרגישו? הם לא הרגישו שהדבר נעשה ע"י הרבש"ע. והרי ידוע לי בבירור שזהו הרבש"ע, וכי אכעס על הרבש"ע? הרי הוא יודע היטב מה שהוא עושה, וכל רצונו אינו אלא להיטיב עימדי, אלא שטמטום הלב גורם לי לא להרגיש שזהו הרבש"ע.

והוא ממשיך ומהרהר לעצמו: הרי אני יודע את האמת שזהו הרבש"ע. אני גם יודע שהרגשתי היא שהדבר נעשה ע"י אחרים, לא הרבש"ע - כגון ע"י בני-הבית וכיוצא"ב - ולכן הנני כועס. הכעס שלי לא היה אמיתי, לא היה מוצדק!

אמנם, אל לו לקבל כעת על עצמו קבלה שבפעם הבאה הוא לא יכעס. קבלות מן הסוג הזה הינן דמיונות של הטעיה עצמית. עליו לקבל על עצמו לעבוד כל הזמן לחוש את הנהגת הבורא, וממילא כשיבוא לידו בפעם הבאה כזה מקרה, מידת הכעס שלו תפחת. אל לו לצפות לשינוי קיצוני תוך שבוע וכד'.

ראשית, עליו להגיע לעצם ההכרה במדרגתו, כגון: לאחר שכעס, יכיר שכעס זה נובע מחוסר אמונה. הבחנת מצב הנפש והכרת ההרגשה מהיכן היא באה - זו כבר התקדמות בעבודת השי"ת ביחס לנפילה שהיתה לו אתמול.

והוא מוסיף ואומר לעצמו: יודע אני שהדבר יכול לחזור על עצמו פעם נוספת. יתכן שאכעס שוב, אך אני לא אתייאש, אשריש בעצמי את האמונה עוד פעם ועוד פעם, עד שארגיש באמת שהרבש"ע הוא זה העושה את הכל.

כלומר, לוקחים את הנקודות הדקות, הפשוטות, היומיומיות שישנן, נקודות שאין להן כל נקודת התנגדות - מלבד הנקודה המנגדת את האמונה שבו - ואיתן עובדים. וכשמגיעים לזמנים קשים, מתבוננים: אם חשים שיכולים לעשות זאת בשעת הקושי עצמה - מה טוב ומה נעים, אבל אם בשעת הקושי שוכח האדם לחלוטין מכל ענין ההשגחה [והדבר קורה פעמים רבות], העבודה לאחר מכן היא להכיר שהתגובה באותה שעה לא היתה אמיתית, ולהיות מודע לסתירה הקיימת בין השכל להרגשים שאדם מרגיש.

מהלך זה, בצורה של עוד פרט ועוד פרט, ניתן להמשיך אותו שנה, שנתיים ואף מעבר לזה. התקדמות העבודה אינה נקבעת על פי לוח זמנים. עובדים לפי התקדמות בנפש, בנקודות פשוטות, קטנות, אך יסודיות.

עבודה עם הרבש"ע, לא לבד

אמנם, בצורת הדברים כפי שהעמדנו אותם עד עתה, ישנו חסרון מסויים, שהפועל-יוצא שלו מחולק לשניים.

בדרך עבודה זו, בעצם האדם חי לבד. הוא מתבונן בכך שהקב"ה עושה את כל. הוא יודע שהגוף אינו מרגיש שהכל מאת הבורא והשכל יודע שאכן הכל מאיתו ית', והוא מנסה להשריש בעצמו את הנקודה האמיתית שהכל נעשה ע"י הבורא ית'.

כפי שנתבאר, בשעת השרשת הדברים הוא אומר לעצמו: אני יודע שהיחיד שקובע זאת הוא הרבש"ע. הוא היחיד שמנהיג את העולם, שהזיז את היד שלי, את הכסא, את העננים, את השמש, הירח וכל מערכת צבא השמים - את הכל הוא ית' מנהיג ומכוון בהשגחה פרטית. והוא לוקח פרט מסויים ומרחיב את ההתבוננות בו לעשרות, מאות ואף אלפי פעמים.

הנקודה שחסרה כאן היא, שהוא לא עושה זאת עם הרבש"ע, אלא לבד! הוא חי את האמונה ברבש"ע, אבל לא עם הרבש"ע! הצורה היותר אמיתית של עשיית הדברים היא עשייה עם הרבש"ע, לא לבד!

למשל: מאמר חז"ל הנ"ל - "אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה". אדם מזיז את אצבעו ואומר לעצמו: "מי מזיז את האצבע, אני או הרבש"ע?" הוא יכול לדבר בסגנון כזה, אך יכול הוא גם לשנות את מטבע הלשון ולומר בלשון נוכח: "מי מזיז את היד, אני או אתה, רבוננו של עולם?" כלומר, הוא מדבר עם הקב"ה, בלשון נוכח, לא בלשון נסתר!!

עבודת האדם צריכה להיות לא מתוך נפרדות ח"ו, אלא עצם השרשת האמונה בקב"ה תהיה עם הקב"ה ולא רק בקב"ה. זוהי צורת העבודה היותר אמיתית ויותר מזוככת, שהיא פועלת באדם גם אמונה וגם התקשרות לבורא ית' - השרשת האמונה יחד עם הדיבור עם בורא העולם.

אדם מזיז את היד, ואומר לבוראו: "רבש"ע! אני מרגיש שאני מזיז את היד, אני יודע שאתה קבעת שאני אזיז, והדבר אינו תלוי בי!"

וכך בכל נקודה ונקודה של התבוננות. הוא רואה את העננים נעים. הוא מדבר עם הרבש"ע ואומר: "מי מזיז את העננים? הרוח מזיזה אותם או שאתה בכבודך ובעצמך מזיז אותם? אני מרגיש, או נראה לעיני בהרגשי הלב, שהרוח מזיזה אותם, אבל באמת יודע אני, כמו שחז"ל גילו לנו, שאתה בכבודך ובעצמך מזיז את העננים."

ואמנם ישנה בחינה שאדם יתבונן קודם לעצמו, ורק אח"כ ידבר עם הרבש"ע, ובעזרה השי"ת בהמשך נבאר זאת, אבל ראשית כל, ההתבוננות בשרשה של האמונה צריכה להיות במהלך שהאדם מדבר עם הרבש"ע ומשריש את האמונה עם הרבש"ע, ע"י דיבורים עימו.

צורת העבודה - כבנין, שלב על גבי שלב

אם אדם אינו נוהג כך - הוא עלול, חלילה, להפסיד את כל העבודה שעבד להגיע להכרה בכך שהבורא ית' נמצא לידו. הוא נעשה שקוע בעבודה על ענין ההשגחה הפרטית, וכיון שההכרה בבורא היא בבחינת "קשה לקנותם ככלי זהב וקל לאבדם ככלי זכוכית" - הוא יאבד את כל השקעת עבודתו בהכרה במציאות הבורא ח"ו!

אבל אם יעשה זאת בצורה הנכונה, הרי גם בשעה שיעבוד על אמונה בהשגחה פרטית, לא ייבד את מה שקנה עד עכשיו. אדרבה, דוקא אחרי שזכה להגיע להכרה במציאות הבורא ושהוא ממש נוכח ונמצא על ידו כל הזמן, הוא ממשיך עם נקודה זו, ועליה הוא בונה את הדברים.

זהו כלל יסודי בעבודה. הרי לא נשארים כל הזמן בנקודה אחת, מתקדמים הלאה. "תלמידי חכמים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, שנאמר: ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלוקים בציון" (ברכות סד ע"א), תלמידי חכמים תמיד מתקדמים עוד שלב ועוד שלב. ואם, חלילה, השלב הבא משכיח את השלב הקודם, אדם מאבד את הנקודה הראשונה שקנה.

לכן צריך לדעת שנדרשת בזה חכמה. זוהי "מלאכת מחשבת" - לבנות כל שלב על גבי השלב הקודם לו.

ניתן דוגמא בשלושת השלבים שלמדנו עד עתה. ראשית, אדם עובד על כך שיש בורא עולם, מתעסק בנקודה זו עד שקונה אותה. על גביה הוא בונה את הנקודה שאותו בורא עולם שהוא מכיר נמצא לידו בכל מקום. זהו השלב השני בעבודה.

השלב השלישי הוא, שאותו בורא עולם מנהיג את הכל. וכאן, בנקודה זו, עלולה להיות נפרדות ח"ו בין השלב השני לשלב השלישי. הוא עלול לעבוד ולהגיע להכרה שיש בורא עולם היושב בשמים ומנהיג משם את הארץ. נמצא, אם כן, שבמקביל לעבודתו על ענין ההשגחה הפרטית, ההכרה בכך שהקב"ה ניצב לידו פשוט נעלמת ממנו!

הצורה האמיתית היא, אפוא, בנין של שלב אחד על גבי השני: יש בורא עולם, הבורא עולם נמצא לידי, ועם הבורא עולם שנמצא לידי אני מדבר כל הזמן, ואומר לו: "אני רואה שאתה עומד לידי ומנהיג את הכל. הנך נמצא לא רק בשמים, אלא ממש לידי. אתה עומד כאן ומזיז את האוטובוס, אתה עומד כאן ומזיז את העננים וכו'.

כלומר, הנקודה של ההשגחה הפרטית מושרשת על גבי ההכרה בבורא הנמצא לידי ממש!!!

נקודה זו של השגחה פרטית היא "רחבה מני ים", ובאמת ישנו חסרון בצורת מסירת הדברים כאן שנעשית במהירות רבה, אך עלינו לדעת כי כל נקודה מהנקודות הללו נדרש לקניינה עמל של שנים, כפשוטו!! עמל אמיתי יום-יום. להקדיש בכל יום שעה אחת להתבוננות, כמו שלימדנו רבינו הרמח"ל, ולאחר מכן לאורך כל היום להתבונן בדברים פעם חצי שעה, אח"כ פעם בעשרים וחמש דקות, עשרים דקות, רבע שעה וכו'.

לפני הכל צריך אדם לקבל את התמונה הברורה של צורת הדברים, ובעיקר יש לזכור שאל לו לרוץ מהר לשלב הבא. כל ריצה מההכרה שיש בורא עולם להכרה שהקב"ה נמצא לידו, ומההכרה שהוא נמצא לידו להכרה שהוא מנהיג את הבריאה בכל פרט ופרט - עלולה לקלקל ולפגוע בקנין השלב הקודם.

אלו הם היסודות של העבודה הפנימית: לקחת כל נקודה וללכת אתה עוד יום ועוד יום, וגם אם ישנן נפילות - לא להתייאש. להמשיך ולהתקדם הלאה! אך לדאוג תמיד שהדברים יהיו בבחינה של בנין, לא ידיעה ורצון של התקדמות, אלא בהכרה! שיהיו בבחינת נשמת-החיים באמת, ואם זוהי האמת, הרי שזוהי המציאות האמיתית!

לבנות את הדברים שלב על גבי שלב ולייסדם בפנימיותו. שהאמונה שיש בורא עולם תהיה מוחשית, שההכרה בבורא תהיה מוחשית, וההכרה בהשגחה פרטית גם היא תהיה מוחשית. או אז יוכל האדם להתקדם ולהגיע לשלב הבא, שהוא שלב התפילה, כפי שנבאר בעזרה שיי"ת בהמשך.

הקב"ה יעזור, שנזכה להבין את הדברים, לקנות אותם בקנין אמיתי וליישמם בחיי המעשה.

- [בלבבי משכן אבנה - ח"ב](#) [1]

Source: <https://bilvavi.net/shiur/השגחהפרטית/בלבבי-ב-011-השגחהפרטית>

Links

[1] <https://bilvavi.net/bilvavi.beis>